

VIII. IRI Társadalomtudományi Konferencia

STÚROVO, 2020. JÚNIUS 15-17.

PROGRAM

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK – ABSTRAKTY

International Research Institute s.r.o.
Komárno
2020

© **International Research Institute s.r.o., 2020**
Szerkesztette © **Karlovitz János Tibor**

VIII. IRI Társadalomtudományi Konferencia

Tudományos bizottság:

Dr. *Karlovitz János Tibor* Ph.D., International Research Institute sro,
Komárno

Dr. *Kelemen-Erdős Anikó* Ph.D., Óbudai Egyetem, Budapest

Dr. *László Gábor* Ph.D., Óbudai Egyetem / Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Budapest

Dr. *Reicher Regina* Ph.D., dr.habil., Óbudai Egyetem, Budapest

Dr. *Remek Éva* Ph.D., dr.habil., Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest

Dr. *Torgyik Judit* Ph.D., dr.habil., Kodolányi János Főiskola, Orosháza

A konferencia helyszíne:

Kultúrny dom

Hasičská 25, 943 01 Štúrovo, Szlovákia

A COVID-19 világjárvány miatt online került lebonyolításra

Vydal: **INTERNATIONAL RESEARCH INSTITUTE s.r.o.**
Ul. Mieru 1383/4
945 01 Komárno
Slovakia

ISBN 978-80-89691-68-5

ISBN 978-80-89691-68-5

Program

2020. június 15. (hétfő)

Bejelentkezés: 14.00-től elektronikusan
Skype-értekezlet formájában

Meghídetett helyszín: Kultúrny dom, Hasičská 25, 943 01 Štúrovo, Szlovákia

14.00 Köszöntő, a konferencia megnyitása

14.00-15.30 Elektronikus bejelentkezés, a képernyő-megosztás kipróbálása,
technikai felkészülés a prezentációkra (video- és mikrofon-funkciók próbája)

15.30-16.50 Szekció 1.

<i>Regionalitás és biztonság</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Nagy Milada: Az izraeli parlamenti választások kiberbiztonsági kihívásai
		Remek Éva: „A földrajz fogságában”
	<i>Remek Éva</i>	Barta Attila: Járási Hivatalok újratöltve? Változások a magyar területi államigazgatásban 2018 után
		Hegedüs Márk: Az általánosított bizalom kérdőíves mérésének kialakulása és megjelenési formái

2020. június 16. (kedd)
A prezentációk megtartása Skype-értekezlet formájában történik

9.00-11.00 Szekció 2.

<i>Jog, történet, jogtörténet</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Sallai Balázs: A törvényhatósági tisztviselők fegyelmi felelőssége a polgári Magyarországon
	<i>Balogh Judit</i>	Biczó András: A <i>Praxis Criminalis</i> hatása egy 18. századi magyar jogtudományi munkára a <i>circumstantiae aggravantes</i> vonatkozásában
		Győri Ágoston: Az osztrák neoabszolutizmus és a debreceni diákok
		Papp László: Az egységes polgári perrendtartás megteremtése iránti igény a 19. században
		Balogh Judit: A felügyeleti vizsgálatok funkciója és módja a két világháború közötti magyar igazságszolgáltatásban
		Joó László Ádám: Egy rendelet – több ezer eljárás

11.20-12.20 Szekció 3.

<i>Néprajz</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Bálint Zsuzsa: A XX. század nagy háborúit követő hatások leképződése a népi elbeszélésben
	<i>Bálint Zsuzsa</i>	Marinka Melinda: A gávavencsellői német nemzetiségi örökségesítés
		Szabó Henriett: A lokális hagyomány funkciói a nyírvasvári kortárs közösségfolyamatokban

12.20-14.00 Ebédszünet

14.00-15.40 Szekció 4.

<i>Kultúr- történet</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Sófi Gyula és Farkas Johanna: Mentális betegek kezelése: Intézménytörténeti és hazai vonatkozások
	<i>Olasz Lajos</i>	Sófi Gyula: Gyermekvédelem és a gyermekek orvoslásának összefüggései a történelem tükrében
		Lengyel Emese: Egy 19. századi magyar történelmi népszínmű elemzése: <i>Budavár megvétele</i>
		Szóró Ilona: Kulturális esélyteremtés: A Magyar Népi Művelődési Intézet (1946-1948)
		Olasz Lajos: Az olasz király látogatása Magyarországon 1937-ben

16.00-17.00 Szekció 5.

<i>Nevelés- tudományok</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Fónai Mihály: A sajátos nevelési igény és az inklúzió összefüggései – egy nemzetközi kutatás tapasztalatai
	<i>Fónai Mihály</i>	Nyilas Orsolya: A „visszatérő tanulás” jelensége a felnőttképzésben - nyíregyházi felnőttképzések tapasztalatai
		Karlovitz János Tibor és Kárpáti-Daróczi Judit: Vállalkozói kompetenciák és az iskolarendszer

17.20-18.40 Szekció 6.

<i>Gazdaság- tudományok</i>	<i>Levezető elnök:</i>	Berényi László: A vállalat célja
		Zaccaria Márton Leó: Szociális megfontolások terítéken – valóban erősödnek a munkavállalói jogok?
	<i>Berényi László</i>	Kopcsay László, Mucha László és Oravec Titanilla: Mézfogyasztási szokások vizsgálata Magyarországon
		Kiss Gergely: Játék a munkában – meddig hajtóerő és mikortól teher?

2020. június 17. (szerda)

16.00-18.00 Workshop:
Világjárvány és digitalizáció: Tapasztalatok és tanulságok
Vezeti: Karlovitz János Tibor

Tartalmi összefoglalók

A XX. század nagy háborúit követő hatások leképződése a népi elbeszélésben

Bálint Zsuzsa

**Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék – MTA-DE Néprajzi
Kutatócsoport**

balint.zsuzsa@unideb.hu

Köztudomású, hogy a tradicionális paraszti közösségekben a mesemondó által előadott szövegek jelentéshordozóként funkcionáltak: ezekben megjelent a mondó kozmovíziója, a közösség mindennapi életét meghatározó együttélési- és erkölcsi szabályok, a mesemondó mindig a saját – egyéni és közösségi – életvilágából merített a történetek elbeszélésekor, valamint a narratívákon keresztül értelmezte a világot a hallgatóság számára. Ebből kifolyólag, bátran állíthatjuk, hogy a népmesék társadalomtudományos forrásszöveggé is funkcionálhatnak, melyeknek helyes interpretálása hozzásegíthet minket a közösségek társadalmi világának rokunstruálásához és megértéséhez. Jelen kutatás keretében a XX. századot nagy mértékben befolyásoló és a közösségek életmódjára is kiható világháborúkat követő társadalmi és kulturális változások népi elbeszélésben történő leképződése kerül az elemzés középpontjába: ezen belül is elsődlegesen a háborúk okozta veszteség lokális közösségek mindennapi szintjén történő megjelenése. A történelem eseményeivel, a „nagy narratívával” párhuzamosan futó egyéni- és családi sorsokat, valamint a mikrotörténeti jelentőségű eseményeket elbeszélő népi történetmondás folklorisztikai, kulturális antropológiai és szöveghermeneutikai elemzésével céloim rámutatni, hogy a nagy háborúkat követően, a rurális miliókben milyen rövidebb és hosszabb távú társadalmi és kulturális változások következtek be, illetve ezeket a mesemondók miként értelmezték. Kutatásom elsődleges tárgyát a Kárpát-medencében felgyűjtött magyar nyelvű tradicionális népmesék képezik.

A felügyeleti vizsgálatok funkciója és módja a két világháború közötti magyar igazságszolgáltatásban

Balogh Judit

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

balogh.judit@law.unideb.hu

Magyarországon az 1891:XVII. tc. I. fejezete rendelte el a királyi bíróságok működésének felügyeleti vizsgálatát, amelyet a járásbíróságok tekintetében a törvényszék elnöke évente foganatosított. A vizsgálatról készített jelentéseket meg kellett küldeni az illetékes ítélőtábla elnökének is, aki ezekre észrevételt tehetett és – a hivatali út betartásával – utasíthatta a járásbíróságokat bizonyos eljárásokra, vagy rendelhetett el felügyeleti intézkedést. A jogszabály érdekességét az adja, hogy az ügyésséggel és másokkal együtt szabályozta a kir. bíróságok felügyeletét.

Ez azért érdekes kérdés, mert a polgári korszak bírósági rendszerének kiépítésekor a bírói függetlenség volt az elsőszámú elérendő cél: az önálló hatalmi ágként szerveződő igazságszolgáltatásban ez az a követelmény, hogy a bíró csak a törvényeknek és a maga legjobb, leghelyesebb meggyőződésének legyen alávetve, és semmilyen formában ne kerülhessen olyan helyzetbe, hogy ezeken kívül másra, bármilyen befolyásra is figyelnie kelljen. Emellett egy évenként megtartandó rendszeres felülvizsgálat, amely az iratkezelésre és a határidők betartására terjed ki, látszólag semmilyen hatással nincs az ítélezés tartalmi kérdéseire. A jogszabály alapján foganatosított felügyeleti ellenőrzések azonban nem csak adminisztratív, hanem tartalmi kérdéseket is érintettek. A vizsgáló elnök betekintett minden járásbíró jegyzőkönyveibe és ítéleteibe, személyesen meghallgatott tárgyalásokat, és véleményt formált a kinevezett bírák ítélező tevékenységéről is. Ez azonban ár felveti a beavatkozás lehetőségét.

Mi indokolhatta akkor mégis azt, hogy az állam ilyen szoros pórázon tartotta a járásbíróságokat? A jogbizonytalanság nem, hiszen a két világháború közötti időben már minden főbb jogterület kódexekkel rendelkezett, joganyaga világosan rögzítve volt.

Az előadás eredményeként – bízom benne – világossá válik, hogy a szigorú felügyelet célja az állam tekintélyének megóvása volt, amelyre azáltal került sor, hogy az állam egy kiemelt szervét, a bíróságokat kellett az állampolgárok előtt a lehető legjobb színben feltüntetni.

A témakör kutatásának lehetőségét az adja, hogy az MNL Hajdú-Bihar Megyei Levéltárában fennmaradt a debreceni m. kir. Törvényszék elnökei által lefolytatott számos vizsgálat jegyzőkönyve, és sokszor az arra adott táblai elnöki vélemény is. Olyan anyagmennyiség ez, amelyből már lehet érdemi következtetéseket levonni – még akkor is, ha a konkrét ítéletekben nem mutatható ki a befolyásolás.

Járási Hivatalok újratöltve? Változások a magyar területi államigazgatásban 2018 után

Barta Attila

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
barta.attila@law.unideb.hu

Előadásomban a magyar közigazgatás egy régi-új intézményével, a Járási Hivatallal szeretnék részletesen foglalkozni. Bizonyos, hogy a közigazgatásról, annak működéséről valamennyiünknek vannak személyes tapasztalatai. Szinte valamennyi kormány lépéseket tesz annak érdekében, hogy a közigazgatás ne csak olcsó és gyors legyen, hanem ügyfélbarát is. *És hogy vajon mindez miként kapcsolódik a járási adminisztrációhoz?* Magyarországon 1984 óta nem működött az ún. alsó-középszinten uniformizált közigazgatási egység. Azt megelőzően, egészen a XIII. századtól kezdve szinte minden nagyobb igazgatási korszakban működött az országban egy olyan adminisztratív egység, amely a megyei és a települési igazgatás között helyezkedett el. 2013-as rehabilitációját követően azonban a Járási (fővárosban Kerületi) Hivatal az elsődleges személyes ügyintézési pont, tulajdonképpen az Állam egyik legközvetlenebbül meg tapasztalható megjelenése.

Az elmúlt évek közigazgatási átalakításait vizsgálva úgy vélem nem csak jogi és közigazgatási jogi, de társadalomtudományi értelemben véve is érdekes és sokszor fordulatos fejlődési/fejlesztési folyamatnak lehetünk tanúi a legújabb kori magyar járássok kapcsán. A részletes áttekintést ezen a helyen mellőzve, arra mutatnék rá, hogy míg az előkészítés során és 2013-ban az egyik legizgalmasabb kérdés az volt, hogy milyen feladatok kerüljenek át/vissza a települési önkormányzatoktól a fővárosi, megyei kormányhivatalok szervezeti egységeiként megszervezett 198 járáshoz, addig 2016-2017 folyamán a Járási Hivatalokhoz vertikálisan, a megyei, illetve a központi szintről áramló feladatok megítélése vetett fel számos kérdést. Legújabbban (2018 után) pedig úgy tűnik, mintha a jogalkotó némileg korrigálná azt, amit a korábbi reformokkal megcélzott, illetve elért. *Vajon miként tölti meg új tartalommal a 2013-ban kialakított kereteket?*

A járással való foglalkozás nem öncélú, ha figyelemmel vagyunk arra, hogy az ügyfelek Államról és közigazgatásról alkotott összképüket 2013 óta - éppen a fenti átalakítások nyomán - egyre inkább ezen hivatalok és azok integrált ügyfélszolgálatai, az ún. Kormányablakok előtti ügyintézésük alapján formálják meg. *Vajon ezek alapján milyen a személyes ügyintézésről alkotott összkép? Ráadásul aktuális még egyáltalán ez a fajta kérdésfeltevés akkor, amikor az e-ügyintézés közigazgatási kiterjesztése elvileg minden korábbinál messzebbre jutott?* Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre szeretnék rávilágítani előadásomban.

A vállalat célja

Berényi László

Miskolci Egyetem Vezetéstudományi Intézet

szvblaci@uni-miskolc.hu

A vállalat céljaival széles körben foglalkozik a vállalatelmélet. Egyetértés van abban, hogy a vállalatok társadalmi szükségleteket elégítenek ki, amit nyereségszerzési szándékkal tesznek. A stratégiaalkotás során különböző szintű és tartalmú célokat tűznek ki maguk elé, és funkcionális célokat is viszonylag egyszerű meghatározni, azonban ezek csak részkérdésekre adnak választ. A vállalatok létének indokával Coase óta foglalkoznak a kutatók, de átfogó megoldást az érintett-elmélet kínált. A környezeti és társadalmi problémák iránti figyelem felértékelődésével a társadalmi felelősségvállalási a (CSR) és egyéb olyan irányzatok jelentek meg, amelyek az alapvető üzleti túli érdekeket is megjelenítik a vállalatokkal kapcsolatban, de elsősorban az alaptevékenységen felüli, önkéntes vállalásokra helyezik a hangsúlyt. Az alapvető cél és a stratégiai célok között szakadékokra az érintett-elmélet választ adhat, de a különböző érintettek eltérő céljai között nehéz a közös nevezőt megtalálni. A kérdéshez kapcsolódó vélemények empirikus vizsgálata hozzájárulhat az elméletek fejlődéséhez is.

Tanulmányomban három magyarországi felsőoktatási intézmény gazdálkodási szakokon tanulói hallgatóinak – mint a jövő vezetőinek – mintáján, kérdőíves felméréssel vizsgálom a vállalat céljáról és a társadalmi felelősségvállalásról alkotott véleményét. A válaszadók neme, tanulmányaik szintje, munkatapasztalata és tanulmányainak helye alapján vizsgálom, hogy kimutathatók-e különbségek a vélemények mintáiban. Az eredmények elsődleges hasznosítása a képzési programok fejlesztése.

A *Praxis Criminalis* hatása egy 18. századi magyar jogtudományi munkára a *circumstantiae aggravantes* vonatkozásában

Biczó András

Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar
andrasbiczo1228@gmail.com

A koraújkori magyar büntetőjogtörténet kutatásánál fontos szempont lehet azoknak a német (osztrák) területekről érkező (jogi) hatásoknak a vizsgálata, amelyek elsősorban földrajzi és történeti okok miatt a leginkább befolyásolták a hazai büntetőjog fejlődését. A 18. századi magyar büntetőjogot ért külső jogi hatások, „impulzusok” közül talán az egyik legfontosabb a III. Ferdinánd által 1656. december 30-án Alsó-Ausztria számára kiadott német nyelvű büntetőrendtartás („*Neue peinliche Landgerichts Ordnung in Oesterreich unter der Ennß*”). A *Landgerichtsordnung* 1687-ben latin nyelvre lefordított változata a *Forma Processus iudicii criminalis seu Praxis Criminalis* (a továbbiakban *Praxis Criminalis*) a 18. századi magyar büntető jogalkalmazás egyik meghatározó forrásává vált. Jelen előadás azonban nem a *Praxis Criminalis*-nek a magyar büntető *praxisra*, hanem a 18. századi hazai büntetőjogtudományra gyakorolt hatásának vizsgálatára fókuszál. Az előadás alapjául szolgáló kutatás célja annak feltárása, hogy érvényesült-e és ha igen, milyen mértékben a *Praxis Criminalis* hatása egy 1751-ben megjelent hazai büntetőjogtudományi munkában, Bodó Mátyás *Jurisprudentia Criminalis secundum Praxim & Constitutiones Hungaricas in partes duas divisia* (a továbbiakban *Jurisprudentia Criminalis*) című művében, a büntetést súlyosító körülmények (*circumstantiae aggravantes*) vonatkozásában. A kutatás hipotézise szerint a *Praxis Criminalis* hatása a *Jurisprudentia Criminalis* szövegében jelentősebb annál, mint azt első pillantásra a *Jurisprudentia Criminalis*-ben fellelhető *Praxis Criminalis*-hivatkozások száma láttatni engedi. Ugyanis, amint arra Vámbéry Ruzstem is felhívta a figyelmet *A házasság védelme a büntetőjogban* című munkájának első kötetében, vannak olyan részek Bodó Mátyás művének szövegében, amelyek a *Praxis Criminalis*-ből szinte szó szerint kerültek átvételre az alsó-ausztriai tartományi büntetőrendtartásra történő hivatkozások megjelölése nélkül. A *Praxis Criminalis* szövegének a *Jurisprudentia Criminalis* által konkrét hivatkozások nélkül történő átvételét a büntetést súlyosító körülmények komparatív analízisével szeretném igazolni. A *Praxis Criminalis*-ben és a *Jurisprudentia Criminalis*-ben az egyes bűntettek tárgyalásnál felsorolt súlyosító körülményeket fogom egymással összehasonlítani, igazolandó, hogy a *Jurisprudentia Criminalis* a büntetést súlyosító körülmények vonatkozásában túlnyomórészt a *Praxis Criminalis*-re támaszkodott úgy, hogy közben nem jelölte meg, hogy az adott bűntett vonatkozásában egyes súlyosító körülményeket az osztrák tartományi büntetőrendtartás szövegéből vett át. A kutatás alapvetően komparatív jellegű, a két munkában fellelhető súlyosító körülményeket hasonlítja össze egymással. Az elemzés elsősorban a nyelvtani és rendszertani értelemezés módszereinek segítségével, helyenként filológiai igényel vizsgálja a két latin nyelvű munka releváns szöveghelyeit.

A sajátos nevelési igény és az inklúzió összefüggései – egy nemzetközi kutatás tapasztalatai

Fónai Mihály

Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar
fonai.mihaly@law.unideb.hu

Előadásomban az iskola kirekesztésnek és a sajátos nevelési igénynek a hatását és a kapcsolatát vizsgálom. Az elemzés alapja az etnikai kisebbségekhez tartozó tanulók iskolai integrációjára irányuló nemzetközi projekt („How to help children from families of ethnic minorities in the adaptation to school in V4 countries”; an Visegrad Fund international project, ID 11410116) alapján folytatott kutatás. A projekt keretében kifejlesztett kérdőívet 5.-6. osztályos magyarországi, kárpátaljai és lengyel diákok között kérdeztük le. Maga a kutatás problémamegfogalmazó, tényfeltáró jellegű volt, ez kihatott a mintaválasztás módjára is.

A különböző országokban jelentős eltérések tapasztalhatók az etnikai, kulturális kisebbségek és a fogyatékossgal élő tanulók iskolai integrációjának megítélésében és gyakorlatában (Eurobarometer, 2011; EADSNE, 2010; 2011; Word Report on Disabilities, 2011).

Az iskolai teljesítmény és a társadalmi különbségek összefüggését számos hazai és nemzetközi kutatás érintette, az ismertetett kutatás több területen és szempontból továbblépést jelent az inkluzív iskolai gyakorlat implementációja terén, hiszen a tanulási eredményességen túl a jólét, a befogadás, az elutasítás, és az iskolai közéleti aktivitás érzéseinek szubjektív mutatója is megjelenik benne. A kutatás résztvevői az iskolai gyakorlaton túl más, elsősorban szociális intézményekben is alkalmazták a kifejlesztett kérdőívet a befogadás és a kirekesztés detektálásra, az azokra ható tényezők feltárására.

Kutatásunkban a befogadást a gyermekek saját helyzetének szubjektív megélésével vizsgáltuk. A projekt folyamán kifejlesztett kérdőívet (melynek egyik dimenziója a The Questionnaire of School Life – QSL, Liberska et al. 2014) 5-6. osztályos magyar (552 fő), lengyel (271 fő) és kárpátaljai (280 fő) diákok között kérdeztük le.

A kérdőívben a szakirodalom és a hazai jogi szabályozás által SNI-ként és BTMN-ként definiált típusokat a tanulók által választható módon (önbesorolással), a korosztály nyelvezetének megfelelően neveztük meg, melyek közül önmagukat jellemezve választhattak a tanulók. A diákok válasza azt mutatják, hogy szignifikáns összefüggés van az önértékelés, a társas támogatás, a kirekesztés-befogadás, és az SNI, BTMN zavarok előfordulásának gyakorisága között. Korábbi elemzéseink is azt jelezték, hogy az önértékelésre és a társas támogatásra pozitív hatást gyakorolnak az iskolai sikerek, a támogató iskolai légkör, melyek csökkentik a kirekesztést, illetve annak tanulói percepcióját is.

Az osztrák neoabszolutizmus és a debreceni diákok

Győri Ágoston

Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar
gyoriagoston@gmail.com

Az előadás azt mutatja be, hogy az 1848/49-es forradalom és szabadságharc után az osztrák kormányzat által bevezetett önkényuralmi rendszer miként hatott az 1538 óta fennálló Debreceni Református Kollégium diákjainak és professzorainak életére. A szabadságharc idején a tanítás szünetelt, 1849 augusztusától szeptember végéig Debrecen orosz megszállás alá került. A Kollégium katonai kórházként funkcionált, elvesztette addig felhalmozott tüzelő és élelmiszerkészletét. A Kollégiumban novemberben újra kezdődött az oktatás, a leszerelt honvédek (72 fő) ideiglenes jelleggel vették fel, a tanároknak róluk jelentést kellett tenni a kapitányi hivatalnak. A diákok életét és mindennapi viszonyait a 16. századtól fogva az iskola belső szabályzata (úgynevezett iskolai törvények) irányították, ezek megszegőit az iskola saját bírósága (ún. iskolai törvényszék) elé citálták, ahol a professzorok és a diákesküdték közösen mondtak ítéletet felette. Ezen szabályzatokat időről időre módosították, fenntartóként kezdetben a városi tanács, 1792 után pedig az egyházkerület. Vizsgált korszakunkban az 1845-ben kiadott iskolai törvény volt hatályos. Ez nyilvánvalóan nagyon széleskörű önrendelkezési jogot igényelt, amelyet a Bécs ebben az időben nem engedhetett korlátozások nélkül érvényesülni, így a diákoknak számos megszorítást kellett elviselniük. Több ízben került sor a diákok és a városban állomásozó császári rendvédelmi szervek közt összetűzésekre, sőt az 1853-as Ferenc József elleni merényletet követően, pár felelőtlenül elmondott szóért a Kollégium egyik diákjával szemben nyomozás indult.

Az általánosított bizalom kérdőíves mérésének kialakulása és megjelenési formái

Hegedüs Márk

Pécsi Tudományegyetem KTK
hegedusmarko24@icloud.com

Az általánosított (vagy másnéven társadalmi, morális) bizalom egy hosszú múlttal rendelkező koncepció mind az elméleti, mind az empirikus tudományok körében. Az elméleti írásokban napjainkig nem született konszenzus, így nincs egységes fogalma a bizalomnak (pl. Hardin 2002; Gambetta 1988; Luhmann 1988; Mayer et al. 1995; Sztompka 1999, Uslaner 2002). Éppen ezért a mérés területén is több megközelítéssel találkozhatunk, melyek módszertana a társadalomtudományok különböző területeit már az 1940-es évek óta foglalkoztatja. Jelen előadásban kizárólag a mérés különböző megközelítéseire fókuszálok. A bizalom méréséről több átfogó tanulmány is született az elmúlt években (lásd. Bauer és Freitag 2018; Cook és Cooper 2003; Nannestad 2008; Sztompka 1999; Uslaner 2002; Welch et al. 2005). Az általánosított bizalom mérését két megközelítésre szokás leszűkíteni, az időben korábban elterjedt kérdőíves megkérdezésekre (self-report), illetve az 1960-as évek óta létező laboratóriumi körülmények közt készített kísérletekre (behavioral). Az utóbbi vizsgálatok főleg a (szociál)pszichológusok érdeklődését kelltették fel, míg a kérdőíves vizsgálat többek közt a szociológia és közgazdaságtan területére jellemző, így az előadásomban én is inkább a kvantitatív, survey kutatások adataira alapozó kérdőíves kutatások mérésének a módszertanát kívánom tárgyalni. Ezeknél a vizsgálatoknál feltesznek az alanyoknak különböző kérdéseket arról, milyennek tartják a saját bizalmukat. A kérdések lehetnek közvetetten vagy közvetlenül a bizalomra irányuló megfogalmazások egyaránt. A kutatók ezekből az eredményekből igyekeznek következtetéseket levonni az egyének viselkedéséről és döntési mechanizmusairól. Az előadásomban ezeknek a méréseknek a különböző megjelenéseit, innovatív változtatásait és kísérleteit foglalom össze kritikai szemüvegen keresztül, ehhez felhasználva az általánosított bizalom szakirodalmát és néhány survey adatbázis eredményét.

Egy rendelet – több ezer eljárás

Joó László Ádám

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
joolaszloadam@gmail.com

1940. augusztus 30-án a húsz éve tartó magyar revíziós politika elérte talán legnagyobb sikerét: a trianoni békeszerződés által a Román Királyság részévé vált Partium és Erdély egy része – több mint 43 ezer km²-nyi terület – visszatért a magyar állam fennhatósága alá. Azokban az években összesen négyszer gyarapodott az ország területe, de mind nagyságában, mind népességszámában Észak-Erdély számított a legjelentősebbnek.

Azóta számos történelmi tárgyú mű keletkezett, amely a terület birtokbavételét hivatott feldolgozni, de mindidáig a jogtörténet nem sok szót ejtett erről. Pedig az a tény, hogy egy ekkora ország rész a XX. század közepén visszakerült a magyar állam fennhatósága alá, felveti azt a kérdést, hogy két évtized után miként lehetett visszailleszteni a Magyar Királyság jogrendszerébe. A több évig tartó, folyamatos reintegráció alapjául a román uralom alól felszabadult keleti és erdélyi országrésznek a Magyar Szent Koronához visszacsatolásáról és az országgal egyesítéséről szóló 1940. évi XXVI. törvénycikk 3. §-a szolgált, amely felhatalmazta a kormányt mindazon intézkedések megtételére, amelyek a visszacsatolt terület közigazgatásának, törvénykezésének, *közgazdaságának* és általában *egész jogrendszerének* az ország fennálló jogrendszerébe való beillesztése végett szükségesek voltak. A törvénycikk kihirdetését követő hónapokban számos kormány- és miniszteri rendelet lépett hatályba, amelyek fokozatosan váltották fel Románia jogszabályait.

Ezek közé tartozott a m. kir. minisztérium 1440/1941. M. E. számú rendelete, amely a román uralom alól felszabadult keleti és erdélyi országrészekre terjesztette ki az ingatlanokra vonatkozó magánjogi jogszabályok hatályát. A kormány célja elsősorban a huszonkét év óta kialakult földbirtokviszonyok megváltoztatása volt, hiszen a rendelet 6-8. §-ai lehetővé tették polgári peres és nem peres eljárások megindítását olyan esetekben, amelyekben a román fennhatóság 1918. és 1940. közötti időszakában ingatlan tulajdonjoga hatósági kényszer alatt vagy más módon szállt át, és a korábbi tulajdonost ebből kifolyólag károsodás érte. A jogszabály nemcsak számos eljárás megindítását váltotta ki, hanem a jogászok heves vitáját is, ami a kor jogi témájú folyóirataiban követhető végig.

Az előadásomban erre a vitára és a vonatkozó bírói gyakorlatra tekintettel idézem fel e jogszabály néhány évig tartó alkalmazását.

Vállalkozói kompetenciák és az iskolarendszer

Karlovitz János Tibor és Kárpáti-Daróczi Judit

Óbudai Egyetem Keleti Károly Gazdasági Kar

karlovitz.jt@kgk.uni-obuda.hu

karpatidaroczi.judit@kgk.uni-obuda.hu

A vállalkozói kompetencia az egyik olyan kulcskompetencia az Európai Unióban, amelyre a közoktatási-köznevelési rendszerek épülnek, és amelyekre majd a szakmai kompetenciákat építeni lehet. Szándék szerint szerepe éppoly fontos, mint a matematikai, természettudományos, szövegértési-kommunikációs és a többi kulcskompetenciának. Ugyanakkor – akárcsak a szociális kompetenciák – nincsen tantárgyasítva, hanem, mint ún. keresztkompetencia, a meglévő tantárgyi struktúrában jelenik meg az olyan feladatokban, mint amilyenek a kezdeményezőkézségre, a döntéshozatalra, az innovációs készségekre, az irányítási és vezetési képességekre stb. irányulnak.

Saját nemzetközi összehasonlító vizsgálataink is azt támasztják alá, hogy ritkán fejlődik ki az általános képzés, az alap- és középiskolai tanulmányok során: még közgazdász hallgatók körében is csekély mértékű ennek magas szintje.

Vállalkozói kompetenciákra nem csak azoknak van szükségük, akik önálló vállalkozást akarnak alapítani vagy indítani: az alkalmazottaknak is szükségük van ilyen képességekre, akár vezető-, akár beosztott pozíciót töltenek be.

A vállalkozástant bizonyos mértékben lehet tanulni, azonban az elméleti ismereteken kívül szükség van bizonyos képességekre, illetve attitűdökre is. Ezek ugyancsak kifejlődhetnek az életkor előrehaladtával, azonban tudatos alakításuk, szándékolt formálásuk sokkal nehezebb, mint az elméleti alapok elsajátítása.

Játék a munkában – meddig hajtóerő és mikortól teher?

Kiss Gergely

**Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Gazdálkodástani
Intézet**

kiss.gergely@uni-miskolc.hu

Az emberiség a folyamatosan változó világban mindig több-kevesebb sikerrel megállta a helyét, motivációja a jobbra válásban csúcsosodott ki. Most, a negyedik ipari forradalomban a növekvő versenyhelyzet és a globális válságok hatásai minden vállalatot, (gazdálkodó) szervezetet valóban érintenek. Ezen hatások mellett a munkaerőszükséglet fedezése is jelentős gondot okoz a vezetők számára. A munkaerőhiány a meglévő állományra több stresszt, felelősséget és munkát ró, ami először az egyén, később a vállalat hatékonyságára is kihatással bír.

Kutatások igazolják, hogy a játékosítás, vagy elterjedtebb nevén a gamifikáció, jó eszköz lehet arra, hogy a motivációt növeljük akár a munkaerő, akár a fogyasztók oldaláról. Ugy gondolom, hogy a játékosítás segítségével valóban megoldást találhatunk számos kérdésre: a generációk közös együttműködésére, a monotonitás megtörésére és az innovációs potenciál fokozására is.

Játszani sokan szeretünk, mert a játék során önfeledten tudunk más nézőpontokat is felismerni, hiszen az agyunk több területe is egyszerre tud aktívan működni. A játékok világa egyre nagyobb üzletté is válik ezzel egyetemben, hiszen egyre több online és hagyományos eszközzel támogatjuk folyamatainkat. Mindemellett fontos azonban megtalálni azt a határt, hogy meddig és milyen körülmények között tudja a játékosítás előidézni a vállalkozások teljesítménynövekedését és mikor válik esetleg már kontraproduktívvá. Ezen publikációnak a célja rámutatni, hogy milyen intő jelek tudják felismerhetővé tenni, hogy a játék unalmassá, esetleg teherré is tud válni.

Mézfogyasztási szokások vizsgálata Magyarországon

Kopcsay László

**Budapesti Gazdasági Egyetem
Külkereskedelmi Kar Marketing Tanszék
Kopcsay.Laszlo@uni-bge.hu**

Mucha László

**Szent István Egyetem
Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola
mucha.laszlo@phd.uni-szie.hu**

Oravecz Titanilla

**Budapesti Gazdasági Egyetem
Külkereskedelmi Kar Marketing Tanszék
Oravecz.Titanilla@uni-bge.hu**

A méz és a méhészeti termékek kiváló táplálkozás élettani hatással bírnak, kedvezően hatnak az emberi szervezetre, nem csak élelmiszerként népszerűek, de a gyógyászatban is széles körben elterjedt a használatuk. A kaptártermékek iránti érdeklődés jelentősen megnövekedett az elmúlt években, a mézfogyasztás világszerte növekvő tendenciát mutat. Magyarországon az elmúlt tíz évben megduplázódott a mézfogyasztás, 2019-ben csaknem 1 kg-ra növekedett a magyarok által elfogyasztott éves méz mennyiség. A tanulmány fő célja a magyar mézfogyasztás főbb jellemzőinek megismerése, a fogyasztói és vásárlói preferenciák, attitűdök, illetve a vásárlást befolyásoló fontosabb tényezők feltérképezése. Kutatási célunk megvalósítása érdekében kérdőíves fogyasztói megkérdezést végeztünk 2019-ben Magyarországon. A kutatás az általános mézfogyasztói és -vásárlói magatartás vizsgálatán túl, részletesen kitér a méz étkezésekben betöltött szerepére és a megkérdezettek különböző életkorokban elfogyasztott méz mennyiségi változására. A megkérdezés a méz értékesítési lehetőségeinek vizsgálatára is kiterjedt, ami jelentős eltérést mutatott a különböző generációk között. Az eredmények a méhészek számára segítséget nyújthatnak a marketing stratégiájuk kialakításában, amely a fogyasztók különböző nemzedékei között jelentősen eltérhet. Továbbá a kutatás megállapításai hozzájárulhatnak a méztermelők fogyasztó orientált magatartásának erősítéséhez és a méz versenyképességének növeléséhez.

**Egy 19. századi magyar történelmi népszínmű elemzése:
*Budavár megvétele***

Lengyel Emese

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar
lengyelemese1@gmail.com

A 19. századi, illetve a 20. század eleji magyar népszínműforma pontos definíciója, az irányzatok, a korszakok, valamint a típusok meghatározása a mai napig számos nehézségbe ütközik. Ezek egyrészt a nem szerencsés műfajelnevezés, a számos eredetkoncepció, az elő- és rokonműfajok azonosításának bizonytalanságából adódnak. Cseh Gizella a következőképpen fogalmaz a 2009-ben publikált, *A magyar népszínmű XIX. századi művelődéstörténetének vázlata* című tanulmányában: „A népszínmű kevésbé szerencsés elnevezésű és többjelentésű drámaforma. A nemzeti drámairodalmak mindenkor az éppen aktuális népfogalom szerint igyekeztek »kitermelni« magukból a népről és a népnek szóló színpadi műveket.” A definíciók szintetizálása és/vagy árnyalása végett népszínművek tartalom- és formaelemzésére, valamint funkcióvizsgálatára vállalkozott projekt részeként került fókuszba a *Budavár megvétele* című színmű. Az alkotást Rákosi Jenő – a pesti Népszínház első igazgatója – író jegyzi, a darabból készült előadás ősbemutatóját pedig 1886-ban tartották.

„A Vár megvétele napjának kétszáz éves fordulója alkalmából a Népszínház számára” – mely mondat lejegyzése az első oldalakon előre sejteti azt, hogy e mű a történelmi népszínmű attribútumaival rendelkezik. Az elemzési szempontok kialakításánál a műfajelméletben használt csoportosításokat – a tartalom, a forma, a nyelv, a terjedelmi sajátosságok, a betöltött funkció, a környezettel és a tárggyal szembeni attitűdök (lásd bővebben: Keszeg Vilmos *A történetmondás antropológiája*. KJNT – BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék, 2011, 17–18.) – használom fel, így a *tartalom és forma* esetében megtörténik az alaptörténet rögzítése; a főbb karakterek, figurák kiemelése (ábrázolási technika); a dalbetétek lejegyzése (típus, darabszám, melyik karakterhez tartozik, a blokk funkciója); a stíluselemek azonosítása. Az előadásomban a funkció meghatározásánál nemcsak az adott esetpéldáról szólok, hanem a műfaj és altípusai lehetséges funkcióiról is.

„AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM ÚNKP-19-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.”

A gávavencsellői német nemzetiségi örökségesítés

Marinka Melinda

MTA-DE Néprajzi Kutatócsoport

marinkamelinda@yahoo.co.uk

Gávavencsellő egy olyan Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei település, amelynek Gáva és Vencsellő településrészeit 1971-ben egyesítették. Az addig különálló települések közül Vencsellő történetében jelentős mérföldkő volt a Dessewffy család tevékenysége, amely során németeket telepítettek le 1785-ben, és amely később Gáva életét is megváltoztatta. Ennek következtében az addig görög és református egyházzal rendelkező Vencsellő előtt lehetőség nyílt a római katolikus felekezet megerősítésére, templom emelésére. A templomon túl a németek letelepedésének többféle nyomát láthatjuk, így például a vencsellői, de még a gávai településrész temetőjében egyaránt. A német nemzetiségi leszármazottakra mért történelmi trauma lenyomatai is kiolvashatók, hiszen a málenkij robotra való elhurcolás őket is érintette. A vegyes házasságok révén időközben a Gáva településrészre elkerült leszármazottak sem mentesülhettek a kollektív bűnösség elve alapján történő felelősségre vonás alól. Mindkét településrészen kialakított emlékpark jelzi ma már a német nemzetiségiek jelenlétét, ugyanakkor mindezek mellett több olyan jelet és jeget látunk a térben, amely a nemzetiségi hovatartozásra utalnak, illetve amely tudatos örökségesítést mutat. Ennek példái a német nemzetiségi önkormányzat aktivitásának köszönhetően szintén látható elemeket hagynak a térben. A sváb tájház, a svábfalu utcátáblája, az emlékezeti és közösségi terek kialakítása, a meglévők aktivizálása rendre jelzik a német nemzetiség örökségesítési szándékát. Mindezeket kiegészítik a társas összejövetelek, illetve a virtuális és materiális térben való közösségi kapcsolódások.

Az izraeli parlamenti választások kiberbiztonsági kihívásai

Nagy Milada

**Budapesti Gazdasági Egyetem Külkereskedelmi Kar
Nemzetközi Kapcsolatok Intézeti Tanszék
nagy.milada@uni-bge.hu**

Az Amerikai Egyesült Államokban a 2016-os választások során felmerült nemzetközi kiberbiztonsági események komoly aggodalmakat keltettek világszerte. A vizsgálatok nyomán bizonyosságot nyert, hogy az elektronikus levelekkel, közösségi portálokon keresztül eljuttatott álhírekkel befolyásolták az USA-ban a választók véleményét és szavazási magatartását, valamint személyes adatlopás tényére is időközben fény derült. Ennek ellenére a választások megismétlése nem következett be, vagyis a választások eredményén nem változtattak. Az Európai Unió és a tagállamai is kibervédelmi képességfejlesztésekbe fogtak, hogy kivédjék az említett befolyásgyakorláshoz hasonló eseteket az uniós, illetve a tagállamokon belül lezajlott választások biztonsága érdekében.

Az államoknak fel kell ismerniük, hogy a választási kampány folyamatát és a választási rendszert is a kritikus infrastruktúra kategóriájába kell besorolniuk, vagyis fokozottabb védekezést és elhárítást szükséges megvalósítaniuk. Ezen túl meg kell védeniük a politikai diskurzust a nemzetközi beavatkozástól, amely alááshatja a közvélemény bizalmát a meglévő demokratikus rendszerben. Az államok vezetői sok esetben még mindig figyelmen kívül hagyják ezt, és inkább homokba dugják a fejüket, mert a fentiek a demokrácia elveire is kihívást jelentenek, mint például a szólásszabadság biztosítására. Attól tartanak, hogy az elhárító intézkedések szabadságjogokat sértenének, amelyek a lakosság részéről negatív reakciókat váltanának ki.

Hasonló problémával találta szembe magát Izrael 2019-ben, amikor tavasszal és (a kormányalakítás megghiúsulása miatt) ősszel is parlamenti választásokat tartott. A cikk az izraeli 2019-es főbb kibereeményeket és az azokra adott reakciókat mutatja be és elemzi.

A „visszatérő tanulás” jelensége a felnőttképzésben: Nyíregyházi felnőttképzések tapasztalatai

Nyilas Orsolya

Nyíregyházi Egyetem Alkalmazott Humántudományok Intézet
nyilas.orsolya@nye.hu

A munkaerőpiac bizonytalansága, a munkaerő iránti kereslet összetételének gyors, szinte kiszámíthatatlan változása a korábbinál megalapozottabb tanulással kapcsolatos döntéseket igényel. Ezek a döntések egyrészt az egyén szemszögéből vizsgálhatóak, másrészt felvetik a társadalom intézményeinek felelősségét is, amelyek részt vesznek az oktatás tartalmának, színvonalának és az oktatási módszereknek a kialakításában, megszervezésében, működtetésében (Györgyi 2012). Fontos szempont a versenyképesség. A fejlesztés és együttműködés tevékenysége gazdasági eszközökkel ösztönződik: foglalkoztathatóság, fenntarthatóság, innováció és változás a mozgatórugói. Ennek fényében érthető, hogy a felnőttkori tanulást jelentősen meghatározták azok az elméleti koncepciók, modellek melyek a rekurrens/visszatérő oktatással (recurrent education) kapcsolatban jelentek meg és nyertek alkalmazást a lifelong learning fogalmán belül, mint a rekurrens oktatás koncepciójának, stratégiájának részeként (Németh, 2003). A rekurrens oktatás stratégiai koncepciójának fókuszába elsősorban az alapoktatáson túli, immár „visszatérő”, megújuló formáit, nem különben a munka világához kapcsolódó oktatási és képzési formák, OKJ-s képzések, a szakoktatás és a szakképzés kerültek.

Esetünkben az egyén szemszögéből vizsgáltuk a Támop 1.1.2 program Gyógyszertári asszisztens és Irodai titkár támogatott munkaerő-piaci képzésének eredményességét. A képzés résztvevőivel Nyíregyházán, fókuszcsoporthoz tartozó interjú készült 2015-ben, amely három alkalommal három csoportban valósult meg. Vizsgáltuk, hogy a résztvevő hogyan került a programba, mi a véleménye a képzésről, milyen esélyt lát a megszerzett végzettséggel a munkaerőpiacon való elhelyezkedésre, illetve elképzelhetőnek tartja-e, hogy támogatás nélkül is részt vegyen más OKJ-s vagy egyéb képzésben. Valós aggályként merült fel a csoport minden egyes tagjában, hogy a 10 hónap kemény tanulás, az ezzel járó lemondások, izgalmak, megtérülnek-e valaha, lesz-e módjuk valóban az általuk vagy éppen kényszerből vállalt szakmában elhelyezkedniük. Három év elteltével, többségükkel újabb fókuszcsoporthoz tartozó interjút készítettünk, hogy megtudjuk beváltotta-e a képzés a hozzáfűzött reményeket, eltudott-e helyezkedni új szakmájában, hogyan alakult további szakmai életútja. Az eredmény meglehetősen változó: csupán néhány esetben tudtak elhelyezkedni új szakmájukban, és ez esetben is további tanfolyamokat kellett elvégezniük, immár saját finanszírozással. A megkérdezettek többsége újabb „kényszerszakmát” tanult vagy más munkakörben helyezkedett el ideiglenesen.

Az olasz király látogatása Magyarországon 1937-ben

Olasz Lajos

Szegedi Tudományegyetem JGYPK

olasz@jgypk.szte.hu

A magyar államfő, Horthy Miklós 1920 és 1935 között nem járt külföldön hivatalos látogatáson. Maga sem szorgalmazta ezt, de az ország fajsúlytalan külpolitikai helyzete miatt nem is érkeztek külföldi meghívások. Ugyanez okból idegen államfők sem látogattak Budapestre. Az 1930-as évek második felében azonban az olasz politika számára felértékelődött a közép-európai térség, ezen belül, Ausztria fokozódó német orientációja miatt, elsősorban Magyarország. Horthy kormányzót 1936-ban meghívták Olaszországba, ahol uralkodónak kijáró külsőségek között fogadták, majd a következő évben III. Viktor Emánuel király tett látogatást Magyarországon. Az olasz uralkodó és családja érkezését élénk érdeklődés és nagy díszpompá kísérette, fényes ünnepek, színvonalas kulturális programok. A rendezvények központi gondolata a tradíció, a hagyományos értékek, a tekintély és a kultúra volt. Mindezzel bizonyos mértékig elutasították a modern világ elgépiesedő tömegtársadalmainak kultuszát (Németország). Ennek jegyében a programok szervezése során igyekeztek mellőzni például a gépkocsik használatát, így az olasz uralkodó és a kormányzó hintón közlekedett, a lovas testőrség kíséretében.

A tömegkommunikációs eszközök, a sajtó, a rádió, a filmhíradó kiemelt figyelmet szentelt az eseménynek, méltatták Olaszország európai nagyhatalmi szerepét, és megemlékeztek a magyar-itáliai közös múltból Nagy Lajostól és Mátyás királytól Kossuth Lajosig és Türr Istvánig. Maga a látogatás és az azt körülvevő nagy médiakampány a korábbinál nagyobb nemzetközi figyelmet irányított Budapestre, és növelte Magyarország nemzetközi presztízsét. Viktor Emánuel fogadása fontos lépés volt azon a téren is, hogy 1938-ban Magyarország rendezhette az eucharisztikus világkongresszust is. A magyar kormányban azonban konkrét politikai céljai is voltak a látványos királylátogatás megszervezésével. Az ország nemzetközi tekintélyének erősödése révén egyrészt a Trianonban korlátozott fegyverkezési egyenjogúság elfogadásáért folyó tárgyalásokon igyekezett lépéselőnyt szerezni, másrészt a belpolitikában, a kormányzói jogkör tervezett bővítését próbálta ezzel is megalapozni.

Az egységes polgári perrendtartás megteremtése iránti igény a 19. században

Papp László

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
papp.laszlo@law.unideb.hu

A modern polgári peres eljárás funkciója az anyagi jogi igények leghatékonyabb érvényesítése. Bár a magánjogi viszonyok, illetve a magánjogi igényérvényesítés alapjául tényállások száma végtelen lehet, egy modern jogrendszernek törekednie kell arra, hogy ezen igényérvényesítések lehetőleg egy egységes eljárásban valósuljanak meg. Ez, a mára már triviálisnak tűnő megállapítás, azonban az elmúlt 200 év jogfejlődésének eredménye, hiszen a 19. század közepéig aligha beszélhetünk egységes polgári peres eljárásokról. Kétségtelen, hogy napjainkban is valamennyi polgári perrendtartás tartalmaz speciális szabályokat, – különös tekintettel a munkaügyi és közigazgatási perek tekintetében – azonban mindez csak kivételként jelentkezik, illetve komoly jogpolitikai érvekkel igazolható. Az előadás a 19. század közepén Magyarországon bevezetett osztrák polgári perrendtartás – továbbiakban Opp. tárgyalási rendszerével foglalkozik, tekintettel a korábbi hazai jogfejlődés sajátosságaira. A neoabszolutizmus időszakában az osztrák jog kényszerű hazai adaptációja az organikus hazai jogfejlődéstől idegen volt, így 1861-ben, az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok azt nagyrésztben hatályon kívül helyezte. Az osztrák jog alig egy évtizedes hatályban léte azonban olyan hatást gyakorolt a magyar jogéletre, amelynél fogva a hatályon kívül helyezését követően is, azt a hazai jogi kultúrából és jogalkalmazásból végérvényesen száműzni nem lehetett. A neoabszolutizmus említett öröksége az, amely az újabb időkben jogtörténeti kutatások középpontjába került, ugyanis az osztrák jog hazai továbbéléséről, főként az eljárásjogokra gyakorolt hatásáról elég keveset tudunk.

„A földrajz fogságában”

Remek Éva

Nemzeti Közzolgálati Egyetem

remek.eva@uni-nke.hu

Az előadás címe egyben Tim Marshall brit újságíró, külügyi szakértő könyvének a címe, amely a Park Könyvkiadó 2018-as kiadványa. A cím találóan és egyúttal lényegre törően utal a földrajz, ezáltal a geopolitika, a geostratégia jelentőségére. E fontos elem segíti a különböző biztonsági kihívások, válságok és konfliktusok leírását, értelmezését és magyarázatát.

A különböző nemzetközi szereplők globális politikai folyamatokban való részvételét, érdekeik képviseletére alapozott külkapcsolataik építését, a nemzetközi környezetből érkező kihívások kezelését nagymértékben meghatározza földrajzuk, annak minden jellemzőjével (terület, éghajlat, nyersanyag, demográfia, gazdaság, stb.).

A globális világ kihívásai már nem kezelhetők régi módszerekkel és eszközökkel, ezért a nemzetközi szereplők folyamatos megújulására van szükség. Jó ideje tartja magát az az alapvetés, hogy a globális kihívások csak elméletileg kezelhetők globálisan, valójában a regionális és a helyi együttműködés (biztonsági közösségek vagy „koncertek”) jelenthetnek hathatós válságmegelőzési, illetve válságkezelési megoldásokat, főleg hosszú távra. A különböző együttműködési formák, szövetségek, szervezetek, intézmények, vagy maga az állam, de akár NGO-k ilyen irányú tevékenységében nagy szerepet játszik a földrajzi közelség, de akár a távolság sem kizáró tényező valami egyéb akár földrajzi fekvéshez, jellemzőkhöz köthető hátrányból, hiányból adódóan. Ez pedig máris a geopolitikai megoldásokat feltételez.

Az előadás annak ered nyomába, hogy a földrajz mennyiben kényszerhelyzet és mennyiben lehetőség egy-egy államnak vagy az államok alkotta szövetségnek, együttműködési formáknak? Az előadásban a válaszokat az európai biztonság szempontjából releváns szervezetek és biztonsági közösségek példái adják.

A törvényhatósági tisztviselők fegyelmi felelőssége a polgári Magyarországon

Sallai Balázs

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
sallaibalazs1998@gmail.com

A referátum témája közszerológati fegyelmi felelősség magyarországi szabályozásának története a polgári korban, vagyis a kiegyezéstől második világháború végéig tartó időszakban. A szerző mind a jogalkotás, mind a joggyakorlat szempontjából fontos kérdéseket igyekszik megválaszolni egy, immáron több, mint másfél éves kutatás keretében. A közszerológatban dolgozók felelősségi kérdései már a polgárosodás folyamatát megelőzően is kurrens témáját képezték az akkori jogéletnek. A XVIII. századtól kezdve már találkozzunk ennek bizonyos előképeivel és a közszerológatában állókkal szemben támasztott magasabb elvárások is észlelhetők levéltári forrásokban. A már kikristályosodott felelősségi rendszert klasszikusan három nagy téma szerint szokás vizsgálni, úgy, mint vagyoni, büntetőjogi és fegyelmi felelősség. E hármas felosztásból a mostani előadás a fegyelmi felelősségnek kifejezetten a törvényhatósági tisztviselők, a segéd- és kezelőszemélyzet fegyelmi felelősségi kérdései köré épül, kiemelve bizonyos anyagi és alaki jogi dogmatikai elhatárolásokat, problematikus jelenségeket. Az ezekkel foglalkozó megállapításoknak – a témában jelentős szakirodalom mellett – a Debrecen városában, a fent jelzett időszakban lefolytatott fegyelmi eljárások fennmaradt iratanyaga képezi „táptalaját.” A téma kutatását különösen indokolja az, hogy a magyar jogtörténet fejezetinek egy kevésbé kidolgozott és még kissé hiányosan feltárt területéről van szó, bár a magyar jog már 1870-től nevesíti, s napjaink közszerológati joga is használja e felelősségi formációt, amelynek fejlődési ívét, kialakulásának és formálódásának állomásait éppen ezért meg lehet és meg kell ismernünk.

Mentális betegek kezelése: Intézménytörténeti és hazai vonatkozások

Sófi Gyula

Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet Gyermekek és Serdülő Pszichiátriai Osztály

drsofigyula@igazsagugyigyermebpszichiater.hu

Farkas Johanna

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Rendészettudományi Kar Kriminálpszichológia Tanszék

farkas.johanna@uni-nke.hu

A mentális betegségek kezelésének történeti és annak hazai vonatkozásairól számos áttekintő munka született, jelen tanulmányban szűkebben az intézménytörténeti bemutatáson keresztül mutatjuk be, hogyan is fejlődött hazánkban az elmebetegek kezelése, mely egyben az orvos-beteg kapcsolat jellegzetességének változásait is jelenti. Két szalon közelítjük meg a témakört: egyrészt a 18. század végétől induló elmebetegek kezelésének intézményesült formáit, másrészt pedig a diagnosztizálási metodikák sajátosságait részletezzük és elemezzük. Érintjük a pszichiátriára máig jellemző két nagy paradigma jellegzetességeit, azaz a „nagy professzor elvet” és a „szakértői konszenzus elvet”. Ezen megközelítések a 19. században egymástól ugyan még elkülönülve jelentek meg, de a 20. században már jellemzően egymást kiegészítve gyakoroltak hatást a pszichiátriai gondolkodásra, ezáltal a mentális betegek kezelésének módjaira is. A pszichiátria fejlődésével egyre alaposabb, szisztematikusabb és objektívebb diagnosztikai kereteket alkottak meg a kutatók, melynek eredménye a mentális betegségek diagnózisainak nozológiai rendszerekbe történő csoportosítása. A pszichiátria hazai intézménytörténeti vonatkozásait történeti keretbe ágyazva mutatjuk be, kitérünk azon legfőbb intézmények bemutatására, melyek ideológiája, működése a mai napig érvényesül. Így az első magán elmeagyógyintézetek megalakulásának (pl. Pólya József-féle Ideg- és Elmeagyógyintézet, Schwartz Ferenc magán elmeagyógyintézete), valamint az 1863-ban az első állami elmeagyógyintézet megalapításának körülményeit is áttekintjük.

Gyermekvédelem és a gyermekek orvoslásának összefüggései a történelem tükrében

Sófi Gyula

Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet
drsofigyula@igazsagugyigyermekpszichiater.hu

A mai magyar gyermekpszichiátria kialakulásának történetét vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy az orvostudomány, a gyermekvédelem, illetve a pszichológia területén történő változások egymást erősítve alkotják annak jellegzetességeit. Áttekintő tanulmányunkban – a gyermekvédelem történeti fejlődését kiemelve – a Szent István törvényekig nyúlunk vissza, és az egyházak, valamint a civilek áldozatos tevékenységének bemutatásán keresztül, a 20. század elején megvalósuló állami szerepvállaláson (Széll Kálmán 1901. tv. VIII. törvénycikkén) át mutatjuk be a gyermekvédelem és a gyermekek orvoslásának összefüggéseit. Áttekintést nyújtunk azokról a mozgalmakról, melyek idővel összetalálkozva teremtették meg a gyermekek védelmének intézményi kereteit, ahol természetesen az orvosi tevékenység is kiemelt szerepet kapott. Mivel a gyermekgyógyítás szervesen kapcsolódik a gyermekvédelemhez, ezért két szálon haladva tekintjük át a gyermekvédelem és a gyermekek orvoslásának történeti vonatkozásait. Egyrészt a gyermekek gyógyítása szempontjából, másrészt a gyermekvédelmi rendszer kiépülésén keresztül. Áttekintjük azokat az ideológiai változásokat, melyek végül az állami szerepvállalást eredményezték. Nagy hatásúnak véljük e tekintetben a Gyermekek Tanulmányozása és a Fehér Kereszt Mozgalom mellett azok előfutárának tartott felvilágosodás korát is, melynek egyik jelentős eredménye volt, hogy 1763-ban Mária Terézia Tallós községben megalapította az első árvaházat, ahol a reformoknak köszönhetően orvost is foglalkoztattak. Továbbá bemutatjuk a gyermekek egészségügyi állapotára, helyzetére, valamint az árvákra gyakorolt kritikus történelmi helyzeteket, így kiemelésre kerül az 1848-as Szabadságharc, a Tanácsköztársaság, a Trianoni békeszerződés, illetve a II. világháború során megjelenő következmények.

A lokális hagyomány funkciói a nyírvasvári kortárs közösségfolyamatokban

Szabó Henriett

MTA-DE Néprajzi Kutatócsoport
szhszabohenriett@gmail.com

A politikai rendszerváltást követően a vidék és az ott élő helyi társadalmak gyökeres átalakulásával találkozunk az ország minden régiójában és kiemelt módon a perifériális térségekben. A lokális népesség alapvető mutatóinak dinamikus változása, a korösszetétel, az etnikai arányok, a foglalkoztatási szerkezeti jellemzők, az aluliskolázottság, a szegénység és a mélyszegénység növekedése, a felnövekvő generációk esetében a halmozottan hátrányos helyzetből fakadó kilátástalanság térnyerése a közvélemény számára is jól ismert szociokulturális jelenségfolyamatok. Az ország keleti, északkeleti régióiban a sorolt jelenségek az országos átlagnál jóval erőteljesebb hatást gyakorolnak a lokális társadalmak működésére, ami elsősorban annak köszönhető, hogy a hátránytényezők itt halmozottan és koncentráltan vannak jelen.

Az elmúlt években számos vidéki településen (Nagyecsed, Kisköre, Hodász, Tiszalök, Hajdúdorog, Nyírvasvári) végzett antropológiai terepkutatások során három együttélő etnikai részközösség - magyar, romungró és oláh cigány – kapcsolatviszonyait állt módomban módszeres vizsgálat keretei között értelmezni. A terepkutatások több fázisban és több kutatási módszert alkalmazva valósultak meg.

Jelen előadásban a Nyírvasvári településen végzett kutatások eredményeit foglalom össze. A közel kétezer lelkes nyírségi település vizsgálatának középpontjában az etnikai részcsoportok együttélési viszonyai, a hagyományvesztés folyamata, a még tetten érhető hagyományelemek feltárása és a recens lokális közösségfolyamatok leírása, valamint értelmezése állt. Az előadás külön figyelmet szentel annak, hogy Nyírvasvári etnikai részközösségeinek kapcsolati dinamikáját és lokális szabályrendszerét bemutassa. Az elemzés során az integráció, izoláció és disszimiláció műveleti kategóriák segítségével értelmezem a lokális szintér belső társadalmi folyamatait.

A Nyírvasvár esettanulmány jól láthatóvá teszi, hogy a kortárs vidék falusi társadalmakban az együttélés során az etnikai részközösségek között bonyolult és sajátos érintkezési viszonyok alakultak ki, amelyek a település mindennapjait, de tágabb értelemben a lehetőségeit is meghatározzák. Kutatási eredményeim szerint a perifériális helyi közösségek társadalmi folyamatainak eseti elemzése teret nyit az alkalmazott társadalomtudományi szemlélet érvényesítésének: a kutatási eredmények a helyi közösségek fejlesztését megalapozó gyakorlati értékű ismeretek.

Kulturális esélyteremtés: A Magyar Népi Művelődési Intézet (1946-1948)

Szóró Ilona

Könyvtárellátó Nonprofit Kft.

szoro.ilona@kello.hu

A második világháborút követően bevezetésre kerülő új kultúrpolitikai koncepció, a szabadművelődés a szellemi javak minél szélesebb körhöz való eljuttatására törekedett, a társadalom aktív részvételével, a helyi közösségek öntevékeny kezdeményezéseinek központi támogatásával. Az új szemlélet a korábbinál nagyobb hangsúlyt helyezett a népi kultúrára. Ez nemcsak a hagyományok őrzését, ápolását jelentette, hanem a népi és az általános műveltség (vagy a „magas kultúra”) közötti szakadék megszüntetését, a magyar hagyomány értékeinek színvonalas megjelenítését, beépülését a korszerű műveltségbe. Ennek a feladatnak az ellátására, és a tanulási lehetőségektől korábban megfosztott szegényebb társadalmi rétegek felzárkóztatását szolgáló népfőiskolai rendszer kiépítésére Keresztury Dezső vallás- és közoktatásügyi miniszter egy önálló kulturális intézmény felállítását szorgalmazta. Az 1946-ban létrehozott Magyar Népi Művelődési Intézet vezetésére Illyés Gyulát kérték fel, akinek személye megfelelő tekintélyt kölcsönzött az új szervezetnek, és addigi munkássága is az MNMI célkitűzéseit képviselte.

Az intézet, működése két éve során jelentős lépéseket tett a vidéki társadalom, mindenekelőtt a falvak és tanyák lakosai művelődésének elősegítése, a parasztság kulturális javakkal való ellátása, a tehetséges fiatalok továbbtanulását, kiemelkedését segítő lehetőségek biztosítása érdekében. Népkönyvtári készleteket juttatott el a falusi népházakba, tanyai olvasókörokbe, ismeretterjesztő és szakmai tanfolyamokat szervezett, népi kollégiumok felállítását támogatta, kulturális programokat kínált a legkisebb települések lakói számára is, és bekapcsolódott a kormányzati döntés-előkészítő, jogalkotó tevékenységbe. A parasztság érdekei melletti kiállás, az autonómia és a sokszínűség eltökélt képviselője miatt azonban egyre inkább szembekerült a hatalom kisajátítására, a politikai egyeduralomra törekvő kommunista erővel, így 1938 őszén az intézetet feloszlatták. Az MNMI megszűnésével a magyar kultúrpolitika törekvéseiben háttérbe szorult a népi kultúra és a parasztság művelődésének kérdése.

Szociális megfontolások terítéken – valóban erősödnek a munkavállalói jogok?

Zaccaria Márton Leó

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
zaccaria.marton@law.unideb.hu

Kutatásom fókuszában a munkavállalókat megillető szociális természetű jogosultságok, azok alapjogi jellege, szabályozási változásai és gyakorlati érvényesülésének dilemmái állnak. Jelen kutatómunka egy kiterjedt kutatási projekt néhány nagyobb fejezetének egyfajta összegzése, egyúttal megalapozása a kutatómunka utolsó szakaszának. A tudományos munka a munkajogi szabályozáson belül azon alapvető jogi garanciák vizsgálatára épül, amelyek meghatározzák a munkavállalói státuszt napjaink változó gazdasági és munkaerőpiaci környezetében, egyúttal egyfajta szociális természetű védőhálót is képezhetnek a munkaviszonyban gazdaságilag alárendelt fél oldalán. A kutatás elsődlegesen az Európai Unió szociálpolitikájának – és részben foglalkoztatáspolitikájának – aktualitásaira fókuszál, azon fejleményekre, amelyek már a jelenben is, de a közeli jövőben mindenképpen egyfajta reformfolyamat, átfogó újra gondolás táptalaja lehet a munkavállalók szabad mozgásának garanciái és általában a munkavállalói jogok körében. E vonatkozásban kulcsszerepe van a 2017 novemberében elfogadott és nem sokkal később „mozgásba lendült” Szociális Jogok Európai Pillérének, amely jelen elemzésnek csupán az elméleti háttérét adja. A vizsgálat központi elemét néhány olyan, aktuális joganyag képezi, amelyek látványosan építenek a munkavállalók szociális természetű jogvédelmének megerősítésére, fejlesztésére, és amelyek további, hasonló szellemiségű munkajogi reformok előfutárai lehetnek. A munkaviszony alapvető feltételeinek rendezése és a kötelező munkáltatói tájékoztatás, a posting irányelv modernizációja, a munka és magánélet egyensúlyának megteremtését célzó szabályozás és az Európai Munkaügyi Hatóság felállításáról szóló rendelet adják ilyen módon az elemzés érdemét, kiemelve ezek már vizsgálható és várható hatásait a munkavállalói jogvédelem aktuális uniós jogi és kisebb részben magyar fejleményei vonatkozásában.

Az előadás a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíj és az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-4-DE-27 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával valósult meg.